

trudnoće. Na kraju je napadnut i pluralizam televizijske informacije posredstvom zakona koji otvoreno zastupaju privatne interese predsjednika savjeta.

Još je teža kriza međunarodnog legaliteta, tj. onoga što je bila velika pobjeda 20. vijeka koja se sastojala u paktu o mirnom suživotu i obezbjeđenju ljudskih prava stipulirana ustanovljenjem Ujedinjenih nacija. Prije svega je ponovno uspostavljena i stavljena u praksu doktrina "pravednog rata": čak je pet puta u toku dvadeset godina prekršena zabrana rata, koja je u međunarodnom pravu ustanovljena Poveljom Ujedinjenih nacija kao osnovna i konstitutivna norma. Usled izostanka nadnacionalnih garantnih institucija, rat je, sa svojim bremenom nevinih žrtava, rehabilitovan kao instrument rješenja međunarodnih sporova, čineći tako da svjetski poredak regresira u supstancijalnu anomiju. Cjelokupan fenomen globalizacije ekonomije, s druge strane, može biti identifikovan na pravnom planu sa prazninom u međunarodnom javnom pravu koje nije u stanju da uredi velike transnacionalne ekonomske sile: treba primjetiti da se tu ne radi o pravnoj praznini, koja ne može postojati, već u praznini javnog prava koja je neizbježno popunjena punoćom privatnog prava, tj. prava ugovorne proizvodnje kojom se mjenjaju tradicionalni oblici zakona⁶⁰ i u kojem se neizbježno oslikava zakon jačeg. Iz toga je proizišla neoapsolutistička regresija kako velikih potencija tako i velih transnacionalnih ekonomskih sila: došlo je do regresivnog i retrogradnog neo-apsolutizma koji se manifestuje u odsustvu pravila koje je otvoreno prihvaćeno od savremenog globalizovanog kapitalizma, kao jedna vrsta Grundnorm novog međunarodnog ekonomskog i političkog poretka.

Efekat globalizacije u odsustvu svjetske javne sfere je stoga bio eksponencijalni rast nejednakosti, koja je znak novog rasizma koji zanemruje jad, glad, bolesti i bezvrednu smrt miliona ljudskih bića u siromašnim zemljama. No, nedostatak pravila u pogledu tržišta je u poslednjim godima doveo do krize čak i u bogatijim zemljama, od SAD-a do Evropske unije, koja se počinje degenerisati u krizu demokratije. Kriza se zapravo manifestuje u totalnoj nemoći politike, tj. u nemoći države i njenih nacionalnih demokratskih institucija – partija, vlada i parlamenata – koja je nastala usled njihove podređenosti ekonomiji i finansijskim moćima u savremenom globalizovanom kapitalizmu. Politika i njene demokratske institucije su tako abdicirale u pogledu njihove moći vladanja i podredile su se takozvanim "tržištima", tj. neregulisanim i divljim moćima spekulativnih finansija, koje, nakon što su izazvale ekonomsku krizu, državama nameću uništavanje welfare-a, smanjenje javne sfere, razgradnju radnog prava, rast nejednakosti i siromaštva i devastiranje javnih dobara. Nemoć politike u pogledu tržišta se pridružuje iznova pronađena svemoć u pogledu individualnih prava. Invertovao se, naime, odnos između javnog i privatnog: nemamo više vlast privatnih moći od strane javnih vlasti, već vladavinu javnih vlasti od strane privatnih moći. Preokrenuo se i odnos između politike i ekonomije. Demokratski izabrane vlade i parlamenti ne kontrolišu više svijet poslova u funkciji javnih i opštih interesa, već su nekontrolisane moći tržišta te koje vladaju državama, namećući im antidemokratske i antisocijalne politike, u korist privatnih interesa maksimizacije profita, finansijskih spekulacija i pljačke javnih i kolektivnih dobara.

9 Budućnost konstitucionalizma

Ako je sve ovo istinito, konstitucionalizam nije samo osvajanje prošlosti i najznačajnije nasleđe prošlog vijeka. On je i program za budućnost, koji, s jedne strane, zahtjeva veći stepen ostvarenja u državnim poretcima, a, sa druge, traži razvoj na međunarodnom nivou, i u jednom i u drugom slučaju u odnosu na privatne ekonomske moći. Paradigma "pravne države" je, kako kaže sam ovaj izraz, koncipirana i razvijena samo u pogledu države i državnih vlasti. Ona se nije ticala nadnacionalnih moći, s obzirom na to da je pozitivno pravo